

and pragmatics is only a small sample of the coinages based on the analysed non-combined and combined word-formation models, used in Modern English media discourse. Media is an amazing source of data for any linguistic research area. It reflects the dynamic changes occurring in the language. An increasing number of lexical innovations, customary found in Modern English media to represent the totality

of facts in various spheres of life, are used to organize the message in the media discourse.

These findings provide the following insights for further research: to establish the cognitive mechanisms in the process of forming lexical innovations involving a particular word-formation model; to determine the role of lexical innovations in organization of other types of discourse.

REFERENCES:

1. Алексеев Д.И. Графические сокращения и слова-аббревиатуры. *Развитие современного русского языка*. Москва, 1963. С. 49–145.
2. Головки О.М. Лінгвальна актуалізація вимірів антропного буття (на матеріалі інновацій англійської мови) : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.04. Херсон, 2010. 200 с.
3. Жлуктенко Ю.А. Английские неологизмы : монография / отв. ред. Ю.А. Жлуктенко и др. Киев : Наукова думка, 1983. 172 с.
4. Заботкина В.И. Неологизмы в современном английском языке. Калининград, 1982. С. 12–14.
5. Зацний Ю.А., Янков А.В. Нова розмовна лексика і фразеологія: Англо-український словник. Вінниця : Нова Книга, 2010. 224 с.
6. Кубрякова Е.С. Неология: проблемы и перспективы. *Проблемы английской неологии* : материалы научной конференции (29 января 2002 г.). Москва : МГЛУ, 2002. С. 5–11.
7. Маслова А.Ю. Введение в прагмалингвистику : учеб. пособие. Москва : Флинта : Наука, 2010. 152 с.
8. Сусов И.П. Лингвистическая прагматика. Москва : Восток-Запад, 2006. 200 с.
9. Bolozky S. Measuring Productivity in Word Formation: the Case of Israeli Hebrew. Leiden; Boston : Brill, 1999. 253 p.
10. Katz J.J. Propositional Structure and Illocutionary Force. *A study of the Contribution of Sentence Meaning to Speech Acts* / J. J. Katz. N.Y. : Crowell, 1977. 249 p.
11. WordSpy. URL : <http://www.wordspy.com/>.

УДК 81'344.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.37>

ФОНЕТИЧНА СТРУКТУРА ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АСПЕКТІ БРИТАНСЬКОЇ ВИМОВНОЇ НОРМИ

PHONETIC STRUCTURE OF FRENCH BORROWINGS IN BRITISH PRONUNCIATION NORM

Шишко А.В.,

orcid.org /0000-0003-3932-1541

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри перекладу

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

Комар Л.В.,

orcid.org /0000-0003-1961-3221

старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин,

адміністрування та мовної підготовки

Філії «Кременчуцький інститут ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Стаття присвячена дослідженню фонемних та акцентних структур пізніх французьких запозичень у британській вимовній нормі. Актуальність вивчення цієї проблеми зумовлена потребами пізнання закономірностей фонологічного нормування іншомовних слів в аспекті вимовної норми. У ході дослідження визначено місце пізніх французьких запозичень у словниковому складі англійської мови, надано загальну характеристику фонемних та акцентних структур франкомовних слів у британській вимовній нормі, розглянуто специфічні риси фонетичних структур французьких запозичень, які впливають на їхню фонологічну асиміляцію у британському вимовному варіанті.

Встановлено, що велика кількість франкомовних слів відбиває фонемні, або фонотактичні особливості, які не властиві англійській мові. Традиційно такий вид запозичень називається галліцизмами, які асоціюються зі словами місцевого колориту, а також вони позначають характерні особливості, звичаї, спосіб мислення, які притаманні

французькій нації. Вони виділяються наявністю варіантів фонемної структури, які утворюються варіюванням голосних та приголосних фонем; або варіантів акцентної структури, що визначається вільним варіюванням місця та ступеня словесного наголосу в межах цих структур. Акцентні структури пізніх французьких запозичень, як правило, зберігають наголос на останньому складі, що характерно для акцентних закономірностей мови-джерела.

Результати дослідження дають підставу стверджувати, що французькі запозичення експериментального матеріалу в британській вимовній нормі мають виражені специфічні риси у фонемних та акцентних структурах, які притаманні фонологічній організації мови-джерела. Висока активність фонетичних структур франкомовних слів у процесах варіювання уповільнює їх адаптацію до фонологічної системи англійської мови.

Прагнення мовців зберегти оригінальне звучання запозичених лексем свідчить про підвищений інтерес до культури мовного суспільства, вільне володіння іноземними мовами та розширення контактів. Таке явище пояснюється ґрунтовними знаннями британців французької мови та певними соціокультурними, історичними стосунками, що склалися між країнами.

Ключові слова: фонемна структура, акцентна структура, фонологічна асиміляція запозичень, вільне варіювання фонетичних структур, галліцизм.

The paper is devoted to the study of phonemic and accentual structures of late French borrowings in British pronunciation norm. The topicality of studying this problem is conditioned by the need of knowledge concerning the regularities of foreign words phonological assimilation in the aspect of the pronunciation norm. The place of late French borrowings in the English vocabulary is defined in this paper; a general description of phonemic and accentuated structures of French words in the British pronunciation norm is provided, the specific features of phonetic structures of French borrowings that influence their phonological assimilation are considered.

It has been defined that the most of French words reflect phonemes or phonotactic peculiarities that are not typical of English. Traditionally, this type of borrowing is called Gallicism, which is associated with words of local colouring, and they also indicate the characteristics, traditions, mode of thinking that are inherent in the French nation. They are distinguished by the availability of variants of the phonemic structure, which are formed by the variation of the vowel and consonant phonemes; or variants of accentual structure, which is determined by the free variation of place and degree of word stress within these structures. The accentual structures of late French borrowings, as a rule, preserve a stress on the last syllable, which is characteristic of the accentual norms of the source language.

The results of the study suggest that French borrowings of experimental material in the British pronunciation norm have specific features in phonemic and accentual structures that are inherent in the phonological organization of the source language. The high activity of phonetic structures of French words in the processes of variation slows their adaptation to the phonological system of English.

The desire of the speakers to preserve the original sound of the borrowed lexemes is an evidence of the increased interest in the culture of the linguistic society, the fluency in foreign languages and the expansion of contacts. This phenomenon is explained by a thorough knowledge of the French language and certain socio-cultural, historical relations that have developed between the countries.

Key words: phonemic structure, accentual structure, phonological assimilation of borrowings, free variation of phonetic structures, Gallicism.

Постановка проблеми. За даними досліджень, найбільшу кількість іншомовних запозичень, які поповнили лексичний склад англійської мови у ХХ столітті, складають французькі запозичення [1, с. 147]. Це зумовлено особливими історичними відносинами між двома країнами, а також тим, що французька мова широко вивчається у Великій Британії як перша іноземна мова. Французькі запозичення надходять до англійської мови в автохтонній, тобто притаманній мові-джерелу, графемній та фонетичній формі, а володіння французькою як іноземною багатьма британцями уповільнює процес нормування (асиміляції) запозичень [2, с. 31].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність усебічного дослідження франкомовної лексики у словниковому складі англійської мови зумовлюється значною кількістю таких слів у реальному англійському слововживанні, недостатністю знань про специфіку їхнього нормування, тобто процесу часткового або повного пристосування до фонетичних, граматичних, лексичних та графічних норм англійської мови [12, с. 77].

Мета цієї статті полягає у виявленні особливостей фонемних та акцентних структур пізніх французьких запозичень в аспекті британської вимовної норми. Поставлена мета передбачає вирішення завдань, які були розглянуті в попередній публікації в загальному плані [[5], а тому потребують окремого розгляду.

Постановка завдання.

1. Визначити місце пізніх французьких запозичень у словниковому складі англійської мови.

2. Дати загальну характеристику фонемних та акцентних структур франкомовних слів у британській вимовній нормі.

3. Установити специфічні риси фонемних та акцентних структур французьких запозичень, які впливають на їхню фонологічну асиміляцію в британському вимовному варіанті.

Виклад основного матеріалу. Дані лінгвістичних досліджень [3, с. 7; 9, с. 53–61; 13, 26–28] свідчать, що франкомовні запозичення поділяються на періоди ранніх запозичень (ХІІ–ХVст.) та пізні запозичення. Як стверджується в лінгвістичній літературі, ранні французькі запозичення,

як правило, повністю асимілювалися в англійській мові. У пізніх запозичень процес освоєння франкомовних одиниць має незавершений характер, вони зазвичай містять елементи, які не властиві мові-джерелу. Такий вид запозичень традиційно називається галліцизмами [12, с. 78]. Іноді галліцизми асоціюються зі словами місцевого колориту, а також вони позначають характерні особливості, звичаї, спосіб мислення, які притаманні французькій нації.

Найбільшу кількість досліджуваних французьких запозичень відзначено в таких тематичних сферах: кулінарія, культура, суспільно-політична діяльність, військова справа, фінанси, мода [1, с. 151–153; 3, с. 6–7; 4, с. 11–12; 9, с. 54–57; 12, с. 82–84].

Інтенсивність процесу запозичень із французької мови у ХХ столітті зумовлюється розвитком економічних, політичних, культурних відносин між двома країнами. Франкомовні слова часто вживаються британцями заради престижу, як прояв «мовного снобізму» (термін Т.Н. Черемісіної) [12, с. 86].

Із лексикографічних джерел [14; 15] шляхом суцільного обстеження було відібрано та проаналізовано 399 французьких запозичень, що увійшли до словника англійської мови у ХХ столітті. Для уточнення генетичної належності іншомовних слів та часу їх надходження було використано етимологічний словник [13].

Фонемна структура запозичень нашого дослідження складається із 23 голосних (15 із яких є монофтонгами, а 8 – дифтонгами), а саме: /ɪ/, /ə/, /æ/, /ɒ/, /ɑ:/, /eɪ/, /i:/, /e/, /ʊ/, /ʌ/, /ɔ:/, /u:/, /ɔ:/, /z:/, /æ:/, /ɜ:/, /ʊə/, /əʊ/, /aɪ/, /ɔɪ/, /ɪə/, /eə/, /aʊ/ та 24 приголосні фонем: /s/, /n/, /j/, /t/, /dʒ/, /z/, /k/, /w/, /ʒ/, /tʃ/, /g/, /ʃ/, /ŋ/, /d/, /f/, /v/, /r/, /b/, /h/, /l/, /m/, /ð/, /θ/, /p/. До фонемного інвентарю дослідження включено також додаткові 4 голосні фонем, які не властиві англійській мові, а саме голосні назалізовані фонем: /ɜ:/, /æ:/, /ɔ:/. Для освічених носіїв британської вимовної норми властива вимова франкомовних слів відповідно до ори-

гіналу у зв'язку з їхньою обізнаністю французької мови. Однак такі голосні фонем, як правило, позначаються в авторитетних словниках вимови [14; 15] символами, наближеними до англійських фонем із додатковою назалізацією, наприклад: *croissant* (фр.) /'kwæ̃s ɔ̃/ – Fr /к'ма̃ с'а̃/. Наведемо приклади еквівалентів французьких фонем, зареєстрованих у нашому дослідженні [14, xii]:

French	English
ẽ	æ̃
ā	ɔ̃
œ	ɜ̃:

Запозичення, що містять іншомовні фонем, складають 36 слів – 9,02% від загальної кількості досліджуваного корпусу іншомовних слів, із них 76,6% становлять франкомовні слова. Це дає підставу стверджувати, що ці фонем належать до периферійних елементів фонемної структури запозичень нашого дослідження. Систематизуємо частоту випадків вживання іншомовних фонем у табл. 1, де в першому стовпчику зліва представлені фонем іншомовного походження, які подані за спаданням частоти вживання у фонемній структурі запозичень; у другому та третьому стовпчиках подано абсолютну та відносну частоту випадків вживання іншомовних фонем; у четвертому стовпчику наведені приклади запозичень.

Найбільш уживана фонема /ɔ̃/ (84,21%) цієї групи запозичень відповідає французьким назалізованим фонемам /ɑ̃/, /ɔ̃:/, наприклад: *virement* (фр.) /'viə̃ mɔ̃/ – Fr /v'ir̃ mɔ̃/; *langue* (фр.) /lɑ̃g/ – Fr /lɑ̃:g/.

У процесі ототожнювання різних ланок фонологічних систем часто виявляється відсутність в одній із них аналогічної фонем, і тому виникає необхідність доповнити вихідну систему елементами нової. Як правило, це явище полягає у власному утворенні мови-реципієнта за певним іншомовним зразком [6, с. 6]. Часто такі фонем можуть видозмінювати звуковий лад мови, перетворюючись на її постійні компоненти. На думку М.Д. Нікіфорова [7, с. 9], іншомовні фонем слід розглядати не як чужерідні краплі, а як інновації у фонологічній системі мови. Саме

Таблиця 1

Частота випадків вживання іншомовних фонем у фонемній структурі франкомовних запозичень в аспекті британської вимовної норми

п/п	Фонема	Випадки вживання іншомовних фонем у корпусі експериментального матеріалу		Приклади
		Абсолютна частота	Відносна частота, (%)	
1	ɔ̃	32	84,21%	<i>croissant</i> (фр.) /'kwæ̃s ɔ̃/
2	æ̃	5	13,16%	<i>bien-pensant</i> (фр.) /bjæ̃ 'pɒ̃s ɔ̃/
3	ɜ̃:	1	2,63%	<i>vingt-et-un</i> (фр.) /vɑ̃̃t eɪ 'ɜ̃:/
	Усього	38	100%	

належність цих елементів до фонемних інновацій впливає на подальший процес фонологічного нормування лексичних запозичень.

Аналіз фонемної структури досліджуваних запозичень свідчить також про фонотактичні особливості, які не властиві фонологічній системі англійської мови, а саме незвичні розміщення або сполучення голосних та приголосних фонем. Так, наприклад, 9,52% або 38 лексичних одиниць (ЛО) франкомовної лексики нашого дослідження складають слова з уживанням довгого голосного в кінцевій ненаголошеній позиції: *dressage* (фр.) /'dres a:z/; *fuselage* (фр.) /'fju:z ə la:z/. Слова з випадками вживання сполучення фонем, які не властиві фонотактичній організації англійської мови, нараховують 53 ЛО або 13,28% від загальної кількості досліджуваних запозичень, наприклад: *bombe* (фр.) /bɒm bɒmb/; *puissance* (фр.) /'pwɪ:s ɒs/; *soigné* (фр.) /'swɑ:n jeɪ/.

Специфіка фонологічного нормування (асиміляції фонемних та акцентних структур) пізніх запозичень вимагає постійної уваги дослідників у зв'язку з підвищеною варіативністю вимови *галліцизмів* (термін Т.І. Черемісіної), відсутністю даних про закономірності та обсяги цього варіювання. Специфічна риса фонемної та акцентної структур запозичених слів, за даними нашого дослідження, виявляється у вільному варіюванні фонем або варіюванні місця та ступеня словесного наголосу в межах цих структур [8, с. 167]. У цілому сучасній британській вимові не властиве обмеження або зменшення варіювання в структурі лексики [16, с. xi].

Франкомовні слова з формальними модифікаціями фонемної структури голосних і приголосних фонем нараховують 219 ЛО і складають 54,89% від загальної кількості досліджуваного корпусу слів, наприклад: *baguette* (фр.) /bæ 'get bæ-/; *cagoule* (фр.) /kə 'gu:l kæ-/; *manque* (фр.) /'mɒŋk eɪ 'ma:ŋk-/; *chi-chi* (фр.) /'ʃi:ʃ i: 'tʃi: tʃi:/; *frottage* (фр.) /'frɒt a:z -ɪdʒ/.

Варіювання акцентних структур великої кількості слів є характерною рисою сучасної англій-

ської мови [10, с. 70]. Варіювання виявляється: 1) в кількості наголосів (різниця в кількості наголосів відповідно змінює акцентний тип слова); 2) в місці наголосу – наголос розташовується на першому або другому від початку слова складі; 3) у ступені наголосу певного складу (головний чи другорядний наголос); в акцентній структурі деяких слів реалізуються всі три можливості: *inexplicable* /-¹-----/ – /₁--¹----/. Розташування та ступінь наголосу визначається місцем наголосу в запозичених словах. Часто вони зберігають місце наголосу, яке притаманне оригіналу або прототипу (термін Г.П. Торсуєва) [11, с. 76], тобто характерне для мови, з якої запозичується певне слово, наприклад: *epaulet* (фр.) /₁--¹-/ порівняно із власне англійським варіантом /¹---/. Таке явище створює велике розмаїття акцентних типів слів і різновидів акцентної структури в англійській мові [11, с. 76]. Пізні французькі запозичення з варіюванням акцентних структур складають 78 ЛО або 19,55% слів, наприклад: /-¹-/ – /₁--¹-/ (*au pair* – фр.), /-¹-/ – /¹--/ (*petard* – фр.), /-¹--/ – /₁--¹-/ (*reportage* (фр.)).

Варіювання акцентних структур досліджуваних запозичень головним чином визначається тенденцією зберігання розстановки наголосу оригіналу.

Висновки. Прагнення мовців зберегти оригінальне звучання запозичених лексем свідчить про підвищений інтерес до культури мовного суспільства, вільне володіння іноземними мовами та розширення контактів. Крім того, висока активність франкомовних слів у процесах акцентного варіювання уповільнює адаптацію запозичень до фонологічної системи англійської мови. Таке явище пояснюється ґрунтовними знаннями британців французької мови та певними соціокультурними, історичними стосунками, що склалися між країнами. Перспектива подальшого дослідження полягає у здійсненні аналізу фонемних та акцентних структур пізніх французьких запозичень в аспекті американської вимовної норми в зіставленні з британським вимовним варіантом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Английские неологизмы / под ред. Ю.А. Жлуктенко. Київ : Наукова думка, 1983. 172 с.
2. Володарская Э.Ф. Изменение ударения во французских заимствованиях английского языка как признак интеграции иноязычного материала. *Вопросы филологии*. 2005. № 3(21). С. 31–39.
3. Волохов Ю.К. Словарные заимствования, пополнившие английскую лексику в XX веке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Киев, 1974. 19 с.
4. Коваленко Г.М. Запозичення в англійській лексиці моди ХХ століття. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2002. № 7. С. 475–479.
5. Комар Л.В. Особливості фонетичних структур частково асимільованих лексичних запозичень в аспекті британської вимовної норми. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Перекладознавство та міжкультурна комунікація (мовознавство)*. 2018. Вип. 1. (Т. 1). С. 65–70.

6. Курченко Л.М. Сучасні тенденції асиміляції англоамериканських запозичень у студентському соціолекті німецької мови (соціолінгвістичний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 1994. 21 с.
7. Никифоров Н.Д. Консонантная структура иноязычных слов в современном немецком языке : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Одесса, 1987. 199 л.
8. Паращук В.Ю. Зміни в кодифікованих вимовних нормах сучасної англійської мови. *Наукові записки Кіровоградського держ. пед. ун-ту імені Володимира Винниченка. Сер. Філологічні науки (мовознавство)*. 2000. Вип. 26. С. 165–175.
9. Секирин В.П. Заимствования в английском языке. Киев : Изд-во Киевского ун-та, 1964. 152 с.
10. Торсуев Г.П. Вопросы акцентологии современного английского языка. Москва–Ленинград : Изд-во Акад. наук СССР, 1960. 92 с.
11. Торсуев Г.П. Константность и вариативность в фонетической системе (на материале английского языка). Москва : Наука, 1977. 125 с.
12. Черемисина Т.И. Заимствование и закрепление галлицизмов в современном английском языке. *Вопросы лексикологии*. 1977. С. 77–88.
13. Bliss A. J. A Dictionary of Foreign Words and Phrases in Current English. London : Routledge and Kegan Paul, 1977. 389 p.
14. Cambridge English Pronouncing Dictionary / Originally compiled by D. Jones. 17th ed. / Edited by P. Roach, J. Hartman and J. Setter. Cambridge : University Press, 2006. 599 p.
15. Longman Pronunciation Dictionary / Compiled by J. C. Wells. Harlow : Longman, 2000. 870 p.

УДК 811.112.2'42

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.38>

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ СИНЕРГЕТИКИ В ЗАСТОСУВАННІ ДО ДИСКУРСУ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРИТЧІ

THE MAIN PROVISIONS OF SYNERGETICS APPLIED TO DISCUSSION OF THE GERMAN LANGUAGE PARABLE

Яремчук І.М.,

orcid.org/0000-0002-3024-5143

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри німецької мови

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

У статті розглянуто основні положення синергетики в застосуванні до дослідження дискурсу німецькомовної притчі. Особлива увага звертається на основні поняття синергетики, такі як самоорганізація дискурсу, поляризація, атрактор, репелер. Необхідність застосування положень синергетики під час вивчення дискурсу німецькомовної притчі є явною, оскільки це дає можливість дослідити еволюцію стилю притчі, осмислити розвиток жанру.

Встановлено, що із синергетичної точки зору атрактор розглядають як сукупність цілей системи (дискурс німецькомовної притчі), а репелер – опонент атрактора (обмеження на дискурс). Конкуренція атрактора і репелера задають протилежні напрями розвитку дискурсу притчі і таким чином створюють головні умови для її самоорганізації. Крім того, проаналізовано етапи механізму самоорганізації притчі на мовностилістичному рівні. Встановлено, що актуальне членування та надфразова єдність тексту притчі на стилістичному рівні відіграють провідну роль самоорганізації для виникнення в дискурсі нових смислів будь-якої складності. З'ясовано, що використання у притчі одночасно автологічного стилю і засобів виразності створює певну поляризацію, яка свідчить про синергетичну природу притчі. На прикладі тексту німецькомовної притчі проілюстровано синергетичний механізм виникнення смислу притчі на мовностилістичному рівні. Доведено, що на тлі автологічного стилю притчі зустрічаються стилістичні засоби виразності, що створює своєрідний контраст – експресивність притчі. Використання у притчі одночасно автологічного стилю і засобів виразності створює певну поляризацію, яка свідчить про синергійність природи німецькомовної притчі. Зроблено висновок, що стильове наповнення дискурсу притчі проявляється в одночасному ускладненні стилістичних засобів із зростанням масштабу цілей притчі. Головна ціль притчі – створення і передача глибокої етико-філософської ідеї – потребує залучення синергетичної природи стилю для своєї реалізації.

Ключові слова: атрактор, дискурс, поляризація, притча, репелер, самоорганізація, синергетика.

The article deals with the basic provisions of synergetics applied to the study of discourse of the German language parable. Particular attention is paid to the basic concepts of synergetics, such as self-organization of discourse, polarization, attractor, and repeller. The need to apply the provisions of synergetics in the study of the discourse of the German language parable is evidently clear, since it enables researchers to trace the evolution of the style of the parable, comprehend the development of the genre.